

WICEPREZES RADY MINISTRÓW
MINISTER
KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

prof. dr hab. Piotr Gliński

Szanowni Państwo,

z raportu kontrwywiadu Narodowych Sił Zbrojnych Okręgu XII Podlasie z marca 1944 dowiadujemy się, że po zlikwidowaniu obozu Treblinka II teren został obsiany zbożem, a prochy ze spalonych ciał Żydów, ofiar tego obozu *zostały wywiezione do pobliskiej żwirowni, skąd – jak napisano – wywozi się je na budującą się szosę, gdzie prochy te sypie się pomiędzy kamienie, które następnie zostają walcowane. W ten sposób użyte zostają jako nawierzchnia jezdni.* Zastępca komendanta tego obozu, Kurt Franz, obdarzony przez więźniów przydomkiem *Lalka*, miał już w tym okresie zbiór własnoręcznie wykonanych zdjęć obozu, zebranych następnie w albumie, który zatytułował: *Piękne czasy*.

Stojąc na tym straszliwym cmentarzysku i oplakując 900 tysięcy ofiar SS-Sonderkommando Treblinka, nie jesteśmy w stanie ogarnąć umysłem bestialstwa i skali Zagłady, jakiej nazistowskie Niemcy dokonały w tym miejscu. Tego *piekła*, jak określił obóz Samuel Willenberg.

Przemawiają do nas obrazy: publikowane przez Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu fotografie dzieci, które, deportowane wraz z rodzicami, zakończyły swe kilkuletnie życie w komorach gazowych Auschwitz II – Birkenau, tragiczna kobieca maska pośmiertna w przedstawieniu *Matki z Dzieckiem* z sobiborskiego pomnika Mieczysława Weltera czy przedstawienie obłąkanej z trwogi dziewczyny, sportretowanej rzeźbiarsko przez Samuela Willenberga. Kontemplując te wyraziste obrazy, tym bardziej nie rozumiemy, jak możliwe jest takie okrucieństwo.

Skala i potworność zbrodni przekraczają możliwość ludzkiej percepcji, dlatego została ona zaplanowana i wykonana w kompletnej izolacji. Nawet obóz pracy Treblinka I oddalony był o 2 kilometry od obozu zagłady, który ukryty został przed ludzkim wzrokiem. Dlatego dzielni, zdeterminowani ludzie postanowili zorganizować powstanie – jako dramatyczny krzyk sprzeciwu. Głos, który został usłyszany.

Dziś oddajemy im hold i pragniemy powiedzieć, że pamiętamy i nie pozwolimy zapomnieć. Starania o zachowanie tego dziedzictwa nie ustają, a miejsce pamięci w Treblince w ciągu kilku najbliższych lat uzyska należną mu rangę poprzez wzniesienie odpowiedniego budynku edukacyjno-wystawienniczego, który – mamy nadzieję – stanie się znakiem tego miejsca i pozwoli prezentować światu pełną, wnikliwie opowiedzianą historię ofiar. Ich głos będzie rozbrzmiewał coraz głośniej.

Na uroczyste obchody 78. rocznicy buntu więźniów obozu śmierci Treblinka II